

משקידתו.³² אותם שנים אין רבי אליהו הצעיר יוצא את חדרו, שוקד הוא ללא הרף על תלמודו, מתוכם כשנתיים עם אחיו הבכור רבי איסר אשר עקר מביתו, כנזכר לעיל, ובא לשקלוב ללמוד עמו בצוותא. חיבה יתירה נודעת לו מרבנו יהושע ליב דיסקין רב העיר אשר מזמינו לביתו, מקשיב בקורת רוח לחידושי המרובים ומראה לו אותות רצון גלויים.⁴¹

עם התרחבות עסקיו עוקר חמיו ר' נחמן יעקבסון עם כל בני ביתו משקלוב ועובר לפטרבורג עיר הבירה.³² לעיר זו מגיע רבי אליהו והוא כבר גאון התורה. בתקופה זו פוגש בו הגאון מלבי"ם¹ המשתאה לגדלותו וכותב עליו את השורות הנזכרות לעיל: "הוא כמעט יחידי בדור הזה, בקי בכל הש"ס ונושאי כליהם כאחד הגאונים, והתמדתו פלאית והוא איש פלאי, אין עט בידי לבאר מה יקר הכלי הזה וכל הון לא ישוה לו, הוא ירא שמים גדול ודרכו בקדושה ובטהרה".¹

כאן בעיר הבירה הוא רוכש לו כלאחר יד³² ידיעות נרחבות בכל המדעים כולם⁴² בהם נשתמש לימים כ"רקחות וטבחות" בביאור דברי חז"ל ועניני הלכה שונים.⁴³ שמעו מתחיל לצאת למרחקים ו"קהילות רבות מבקשים אותו לרב".⁴⁴ אולם לאסונו, בני משפחת חמיו ועמם רעיתו שלו נסחפים אחר אורח החיים של עיר המטרופולין ומתרחקים ממסורת אבות.³² לא נותר לו לרבי אליהו ש"דרכו בקדושה וטהרה" וכולו תורה ועבודת ה',⁴⁵ אלא ליתן גט לאשתו להפרד מילדיו (בן ושתי בנות) ולעקור מעיר הבירה.

בשנים תרל"ה⁴⁶ - תרל"ו הוא עושה באיישישוק³² ב"קיבוץ הפרושים" הנודע, ממנו יצאו "מורי הוראות בישראל גדולי ארץ וגאוני הזמן",⁴⁷ כאן היה נערץ על כולם. כך כותב סופר בן התקופה לרבי אליהו לאחר למעלה משלושים שנה: "כאשר היה אדוני

הוא ירא

אדוני החסידים

41 קרוב לשישים שנה אח"כ כותב רבי אליהו בספרו "דברים אחדים" (ירושלים תרפ"ט) עמ' כה: "הנני רושם למזכרת כי שתי ימים אחר הפסח שנת תרל"א נקראתי בהזמנה אל בית המלך מאן מלכי רבנן הגאון מאור הגולה ר' יהושע ליב דיסקין שהיה אז אב"ד דשקלאב והצעת לי לפניו כשעה וחצי... והגאון הצדיק היה דרכו בקודש שלא להשיב כאותו מעמד ובהתלהבות עצומה וחבה יתירה התעניין בהענינים שהצעת לפניו שהפיקו רצון מאתו".

42 הגאון רבי חיים הלר סיפר כי גדולי המתמטיקאים בפטרבורג הודו כי במתמטיקה הם לפני ר' אליהו בן העשרים כתלמידים בפני הרב. מ' סודארסקי, "יעקב קלצקין און זיין רבנים-משפחה". "ליטע" עמ' 777.

43 ראה "אבן הראשה" סימן כ"ג עניני מידות ומשקלות, "אמרי שפר" סימן ל"ד בענין צער בעלי חיים "ביאור ד' חז"ל ע"פ חוקי הפיזיאלוגיע". בסוף ספרו אמרי שפר הוא כותב: "לשועת ה' אצפה כי יחנני ויעזורני להדפיס... ואת ספרי בעניני חכמה ומדע הנדרשים לבאר דברי רבותינו הקדושים". את ספרו זה לא זכה להדפיס.

44 לשון הגאון מלבי"ם במכתבו משנת תרל"ה, מובא בהקדמת בן המחבר ל"אילה שלוחה".

45 אביו הגר"ה במכתביו אליו סמוך לימים הנוראים נוהג לכתוב: "להזכירנו בתפילתו זכה לטובה". מכתבי הגר"ה תרמ"ה תרמ"ז, (אוסף קלצקין הג"ל).

46 מכתב הגאון מלבי"ם הג"ל משנת תרל"ה הוא קודם גירושיו.

47 לשון הגאון ר' יחזקאל חפץ (דוד האו"ש) בהקדמת ספרו "מלאכת חרש".

פרוש באיישישאק בשנת תרל"ז (צ"ל תרל"ו) היה נקרא בשם "העילוי הגדול משימבורג", ואדוני ישב תמיד ולמד בדד ושמו היה בין הפרושים לשם ולתהלה וכלמו השתחוו לפני הדרת כבודו. זוכר אני כי מראה פניו היה כמלאך אלקים גדל הקומה ומלוכש בבגדי משי ויפה תואר מאד.⁴⁸ מאיישישוק לוקחו הגאון רבי ברוך מרדכי ליכשיץ אב"ד שעדליץ לחתן לבתו החכמנית⁴⁹ "הרבנית החסודה"⁵⁰ אותה נשא בר"ח אלול תרל"ו.⁵⁰

רבי ברוך מרדכי ליכשיץ וצ"ל - חמיו

רבי ברוך מרדכי בר' יעקב⁵¹ ליכשיץ, בעל "ברית יעקב", מגאוני דורו היה. עודו אברך סמוך על שלחן חמיו בוולקוביסק וכבר הוא משיב בעניני עגונות ובא במו"מ עם ראשי גאוני הדור.⁵² אותה עת הוא יוצק מים על ידי הגאון רבי בנימין דיסקין, אב"ד וולקוביסק באותם ימים, יחד עם רעיו הצעירים ממנו. רבנו יהושע ליכ בנו של רבי בנימין, ורבנו יצחק אלחנן.⁵³ יש שכתבו כי עם זה האחרון שקד בצוותא⁵⁴ והתמדתם היתה למשל. את ארוחתם היו אוכלים בחטיפה כדי לא לאבד ולו רגע ממשנתם. אף במוצאי יום הכיפורים סועדים היו את לבם במשהו בכדי יתובי דעתא⁵⁵ ושונים עליו לאח"כ דפים הרבה.⁵⁶

48 ישראל איסר גולדבלום, החותם במכתבו לרבי אליהו: "עבדו יאפ"ז (י"א פרח זהב = גולדבלום), פאריז תשעה באב תרס"ט. הנ"ל יליד וילנא, שהה בנערותו באיישישוק, אח"כ עבר לברלין והתפרסם כביבליוגרף. את מחקריו על כתה"י העתיקים שבספריות פאריז, ברלין, לונדון, אוקספורד ורומי, עליהם חתם בכינוי יאפ"ז, פירסם בקביעות בעתוני התקופה: המגיד, המליץ, הצפירה וכיו"ב.

49 מצוינת היתה בידיעותיה בתנ"ך ובדברי חז"ל, ולדרשות בעלה אותם היה משמיע לפניו קודם אמירתם ברבים היתה מוסיפה ציצים ופרחים משל עצמה. דר. קלצקין "הדואר" תש"ה גל' כ'.

50 "חיבת הקדש" חלק הדרוש עמ' ל"ה.

51 ת"ח וילנאי שעסק במסחר ("עיר וילנא" עמ' 164). ב"ברית יעקב" (יו"ד סימן ע"א) מובאת קושיה שהקשה לבנו המחבר בשם זקנו "הגאון החריף" ר' ברוך פרנקפורטער.

52 ראה תשובותיו משנות התק"ץ מוולקוביסק ב"ברית יעקב" (בעיקר חלק אה"ע) וראה "דבר אליהו" לר"א קלצקין סימן ע"ג שהביא דעת הגאונים "משכנות יעקב" ו"נודע בשערים" במחלוקת ה"ברית יעקב" עם ה"תנא תוספאה" מאותם שנים הנידונה בברית יעקב אה"ע סימנים נב-נג, וראה עוד להלן הערה 54.

53 "תולדות יצחק" עמ' 5.

54 יש לציין כי בהקדמה ל"ברית יעקב" כותב הרב"מ על ימיו בוולקוביסק: "לילות כימים שמת, בדד בביתי ישבתי ובתורת ה' הגיתי... גם עם גדולי ישראל בשו"ת עמם החלפתי ומרבים חכמי לב מהם נשאלתי. משך ארבע עשרה שנים במנוחות בביתי ישבתי אחרי כן לרעות בעמו ישראל לתורה ולתעודה הקימוני". מדבריו משתמע כי למד לבדו ולא בצוותא.

55 מסופר כי מכינים היו להם מעיו"כ את ארוחת מוצאי יו"כ כדי לא להשתהות בהכנתה אחר הצום, ור' יצחק אלחנן אף היה לוקחה עמו ואוכלה בביהמ"ד אצל עמודו. עוד מסופר כי ר' ברוך מרדכי היה אומר דרך צחות: מקנא אני בחברי ר' יצחק אלחנן שחמיו אינו עשיר כחמי וסעודתו דלה משלי ואינו אנוס לבטל עליה זמן כמוני. דר. קלצקין "הדואר" תש"ה גל' כ"א.

56 על לימודו של הגרי"א בעיר זו במוצאי יו"כ עד כדי סכנה ראה "תולדות יצחק" עמ' 27.

1234567 00000

1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 26

1234 567 8910

1234567 n'tin

ישורון - טו מאסף תורני עמוד מס: 751 הודפס ע"י אוצר החכמה

בשנת תר"ב⁵⁷ עולה רבי ברוך מרדכי על כס רבנותו הראשונה בסעמיאטיץ שבפלך הורודנא, מעיר רבנותו זו הוא בא בכתובים (תר"ח), עם "אביר הגאונים"⁵⁸ רבי שלמה קלוגר מברודי הרחוקה. בשנת תרי"ד עם צאת הגאון רבי יחיאל העליר בעל "עמודי אור" מוולקוביסק לסובאלק נקרא רבי ברוך מרדכי לעלות על מקומו. בעיר זו, בה ישב קודם לכן ארבע עשרה שנה⁵⁴ סמוך על שלחן חמיו, הוא מכהן עד שנת תרכ"ה. לאחריה הוא עולה על כס רבנות נובהרדוק על מקום רעו רבנו יצחק אלחנן אשר מעט קודם לכן עלה ונתכהן ברבנות קובנא עיר הבירה. בשנת תרכ"ז קראתו אליה לובלין הקהלה העתיקה ולא נענה,¹⁰ "אמנם בשנת תרל"ד כאשר השלים מלאכת הקדש סדור ספרו (ברית יעקב) נתרצה להתקבל בשעדליץ אשר נתנו הסך הדרוש להוצאת הדפסת הספרים היקרים"¹⁰ (שני חלקי הבר"י נדפסו בווארשא בשנים תרל"ו-תרל"ז).⁵⁹ בעיר זו שבפולין הקונגרסאית כיהן עד סוף ימיו כ"א שנים.

בכתב עת שאינו משל יראים⁶⁰ נכתב באותם ימים כי בשעדליץ "בה לא מעטים ראו עוון לאדם אם ממעי ליטא יצא, ידעו בני העיר להוקירו כרום ערכו ונחל כבוד וגדולה הראויים לכבודו", גם אלו שאינם בתורה חשו בביתו היתרה ("מדברו היה מעט אבל הכיר כוונת כל איש ואיש בדברו עמו גם פעם אחת") ו"בהדרת הכבוד החופפת עליו אשר חזון כזה לא נמצא". עוד נכתב שם בכ"ע הנ"ל, כי גם בשנותיו האחרונות בהם כשל כוחו וחלה ממושכות "גם אז בשכבו על משכבו שם לילות כימים להגות בתורה". "בחרף תרמ"ה השיבה אותו מחלתו עד דכא"⁶⁰ וימיו קרבו. "ואם כי כבר חלה ימים רבים וידעו כי ימיו ספורים, הרבו אנשי עירו תפילות ותחנונים, גם בימיו האחרונים היה לתל תלפיות שעניי הכל נשואות אליו כי יבקש בעדם רחמים!".⁶¹

תפארת ישראל¹⁰ בעל "ברית יעקב" נסתלק בשעדליץ בליל ראשון של פסח תרמ"ה והוא בשנת השבעים ושש לימי חייו.⁶⁰

ד. על כסא רבנות

כאמור, בשלהי שנת תרל"ו בונה רבי אליהו את ביתו בשעדליץ. כאן עוסק הוא בתורה עם חמיו אשר נודע כ"אחד מראשי גאוני וצדיקי הדור",⁶¹ ככל שמתודע הוא אל חמיו

57 התשובה הראשונה ב"ברית יעקב" אותה השיב מסעמיאטיץ היא משנת תר"ב. התשובות הקודמות לה, מתקצ"ב (והוא כבן כ"ב בערך) ועד תר"א הם מוולקוביסק בעודו על שלחן חמיו.

58 במגילת יוחסין כת"י הנד' בהערה 2, כותב רבי אליהו חתנו, כי תשובה ס"ט בברית יעקב אה"ע "לגאון אחד מחכמי הזמן" מופנית לר' שלמה קלוגר "אביר הגאונים".

59 בשנת תרמ"א הו"ל את ספרו בית מרדכי (דרושים). ספרו הגדול מנחת ביכורים על ד' חלקי שו"ע היה למאכולת אש בבית בנו הגאון והגביר הבריסקאי רבי יעקב זלמן ליכשיץ, מגילת יוחסין הנ"ל, וראה "דבר אליהו" בקונטרס דברי חכמים שבסופו, עמ' 28, בדברי ר' יחזקאל ליכשיץ בנו השני של הבר"י.

60 "האסיף" תרמ"ה.

61 ל' חתנו רבי אליהו בספרו "אבן פנה" עמ' 89.

הנני רושם לזכרון בספר את כתב יחוסי של מר חותני הרב הגאון
הגדול ר' ברוך מרדכי ליבשיין זצ"ל בעהמ"ח שו"ת ברית
יעקב אשר רושם בכתב ידו הרברים האלה.

מצד אמי מ' הנה אשר מנוחתה בק' סעמיאטיץ. (א) הגאון ר' יצחק הכהן. (ב) חתנו
הגאון מהר"ם מלובלין. (ג) חתנו הגאון ר' יוסף. (ד) חתנו הגאון ר' נחמן. (ה) בנו הגאון ר'
שמחה ראפאפורט אבר"ק הוראדנא לובלין לביב. (ו) חתנו הגאון ר' יעקב אבר"ק לאדמיר.
(ז) בנו-הגאון ר' צבי הירש בעהמ"ח חסרת צבי אבר"ק לוקאטש בוואלין. (ח) בתו האשה
מ' יענטא בלובטש. (ט) בנה הר" שלמה בלובטש. (י) בתו האשה העניא אשת ר' ליב
קלאצקי מוילנא. (יא) בתה אמי מרת מרת חנה ז"ל.

בנו של ר' שמחה ראפאפורט, ר' ישראל אבר"ק פיעסק, חתנו ר' יצחק מוואלאוין.
בנו הגאון ר' חיים מוואלאוין.

אביו של ר' יעקב אבר"ק לאדמיר הי' הגאון ר' אפרים פישל נאמן דד"א, אביו
הגאון ר' ליב הנקרא ר' ליב הגדול, אביו הרב החסיד מו"ה זכרי' מענדיל.

מצד אמי זקנתי מ' שרה אשת ראש העדה בוילנא המפורסם מו"ה יעקב פרץ בהגביר
ר' אבא קלאצקעס. (א) הרב ר' צמח אשר מנוחתו בוילנא נכד הגאון בעל הלבושים
מוהר"ם יפה. (ב) בנו הרב הג' מ' אבלי אבר"ק ווילקאמיר. (ג) בנו הרב הג' מ' בנימין
הצדיק. (ד) בתו האשה מ' שרה בוילנא. (ה) בנה ר' ליב קלאצקעס בלובטש. (ו) בתו
האשה אמי מרת חנה ז"ל.

אחי האשה שרה אשת ר' פרץ הי' הרב ר' צמח אבר"ק פרען.

מנחם אבי אשר מנוחתו בק' וואלקאוויסק, הרב הג' מו"ה ברוך פראנקפורט בק' אייוועניץ.
בנו ר' אברהם, בנו אבי מו"ה יעקב ז"ל.

אשת הרב ר' ברוך מ' רבקה מק' סלוצק בת ר' איסר, אחיה מו"ה אברהם בסלוצק
אביו של הג' ר' יונה סלוצק.

אחית האשה מ' רבקה בת ר' איסר סלוצק הי' סימקא בק' אייוועניץ חמותו של הרב
הג' ר' ישראל אבר"ק אייוועניץ - כל זאת הועתק מכת"י מר חותני הגאון זצ"ל :

כתב יחוסי של ה"ברית יעקב" נדפס ע"י חותנו רבי אליהו בסוף ספרו אבן פנת.

Wants for her own in solid ex. & pen

[illegible][illegible]

"אשריך עדת ברעזי שכמותו שרוי בתוכך, בך התורה החכמה המדע היראה יחד ישכנו"

מכתב ברכה מגיסו רבי יחיאל סלוביטיצקי אב"ד מילייצ'ין, לרגל התמנותו בברעזי, תרמ"א (מגנזי הספריה הלאומית ירושלים).

מקורב הוא עומד נפעם אל מול גודל צדקותו עד שהוא קוראהו "קדוש ישראל".⁶² מסופר כי היה אומר: "עד שלא באתי לביתו של מר חמי סבור הייתי שידע אני יראת שמים מהי, אולם משבאתי בצל קורתו וראיתיו כי מראש חדש אלול החלו ידיו רותתות מאימת הדין ולא פסקו עד לאחר יוהכ"פ, נוכחתי כי טעם של יראת שמים עדיין לא טעמתי".⁶³ בני ביתו מספרים כי השפעת חמיו היתה כה גדולה עליו עד כי בעטיה פירש מדרך העבודה של בית אביו אשר רוח חמיו ה"מתנגד" יליד וילנא⁶⁴ לא היתה נוחה הימנה.³² (אביו הגר"ה שהיה חסיד נלהב שולח. אליו, לאחר זמן, את ה"ליקוטי תורה מאדמו"ר" ע"ע" ומוסיף: "אל תדחוק לשלוח לי המחיר במזומן, כי עיקר המחיר אצלי שיהא זה הס' הקדוש מצוי אצלך!").⁶⁵

בשנת תר"מ החל ר' אליהו מבקש לו כסא רבנות,⁶⁶ בתרמ"א הוא מתכנן בברעזי עיירה קטנה בפלך גרודנא בה כיהן מלפנים רבנו יצחק אלחנן. בעת כהונתו בעיר זו הוא מוציא לאור את ספרו הראשון "אבן הראשה" (תרמ"ז) בו שו"ת וחיידושי ש"ס ופוסקים. זמן קצר קודם לכן נגנבו ממנו מרבית כתביו, "זה, מקרוב נגנבו ממני אלף גליונות על כל הש"ס ופוסקים אשר טפחתי וריביתי בעמל ויגיעה עצומה הרבה שנים לילות כימים",¹¹ היה זה עת שהה בווארשא, תיבת הבדיל מלאת כתבי היד אשר נטל עמו ושמר עליה שמירה מעולה משכה את עיני הגנבים שהיו בטוחים כי טמונים בה שטרי כסף או מרגליות, הללו כיונו ונטלו את התיבה שעה שהניחה לרגע ע"ג הקרקע, כאשר ירד מן העגלה שהוליכה אותו לאכסניתו ומנה לעגלון את דמי שכרו.³² על אבידת כתביו אלו התאבל רבות,⁶⁷ "בזכרי אלה תשתוחח ותהמה נפשי עלי",¹¹ באמרו כי שוב איננו מסוגל לחדש דברים חריפים כמותם.³²

62 מלואי אבן עמ' 7.

63 הג"ר מרדכי אויערבאך משמיה דאביו הגרש"ז זצ"ל.

64 הרב"מ ליכשיץ נולד בוילנא בשנת תק"ע בערך כבן למשפחת ראשי עדת וילנא, אביו ר' יעקב היה חתן ר' ליב בנו של ר' יעקב פרץ קלאצקעס ראש עדת וילנא כימי הגר"א (חמיו של הג"ר ישכר בער בעל פעולת שכיר, מו"ץ דוילנא רבות בשנים). יחסן מופלג היה, נתייחס למהר"מ לובלין ולשושלת גאוני בית רפפורט.

65 מכתב הגר"ה משנת תרמ"ו. (אוסף קלצקין הנ"ל). לאמיתו של דבר, כבר בשנת תרל"א והוא עלם בן י"ח ומחצה ניכר כי מעייניו כולם בעסק הנגלה בלבד. במענה לאביו ע"ד סדר לימודו וע"ד לימוד החסידות, הוא כותב: "בלילה אני לומד חמש דפים גפ"ת ורא"ש ועיון דברי הראשונים ולאח"כ אני חוזר, וביום נחלק לדברי שוני' ללימוד גפ"ת, לימוד גמ' וירוש' ועיון וכתבת ח"ת". לאח"כ הוא מוסיף: "בעתות שונים אני מעיין בלקוטי תורה ואמרי בינה ותורה אור וכדומה" (ע"י צילום המכתב לעיל).

66 ראה במכתב גיסו הגאון ר' יחיאל סלוביטצקי (חתנו הבכור של הברית יעקב) משנת תר"מ המצ"ב, (הנ"ל היה בן בתו של בעל "קרן אורה" כיהן כאב"ד מלייצין ולאח"כ דומ"ץ דשעזליץ). באותה שנה (תר"מ) אף חושב ר' אליהו לפרסם את ספרו הראשון והוא נוטל הסכמה מחותנו.

67 אביו הגר"ה כותב לו באותה עת: "כל שבוע העברה נהייתי ונחליתי מגודל העגמ"ץ שהי' לי מהודעתו בהקדמת ספרו כי נגנבו מאתו כמו אלף גליונות" (אוסף קלצקין הנ"ל).

בברעזי הקטנה לא מצא, כנראה, רבי אליהו את מבוקשו, לפיכך מוצאים אנו אותו באותם שנים תר אחר מקום רבנות.⁶⁸ רבי אברהם אחיו אב"ד רומאנוב, אשר מבקש לסייעו ומתעניין בדאגה "אם יש אצלו תקוה לטוב במקום רבנות", מודיע לו כי "מענין רבנות בגלילותינו (פלך מוהילוב, מחוז חבד"י מובהק) לא אוכל לבנות יסודות על זה", כסיבה לכך הוא רואה גם בזה שבספרו אין רבי אליהו נושא ונותן "בדברי אדמו"ר ז"ל (הצמח צדק) אשר זה נחשב בפה להתנגדות גדולה להעלים עין מדבריו מכל וכל".⁶⁹

בשנת תר"ן שולחת לו טיקטין, הקהילה העתיקה, כתב רבנות ולא נענה.⁷⁰ שנתיים אח"כ בוחרת בו. קהלת לובלין לרבה על מקום הגאון רבי שניאור זלמן בעל "תורת חסד" שעלה באותה שנה לארה"ק. רבי אליהו חיים מייזיל מלודז' מברך עקב כך את "אצילי בני ישראל אשר בק' לובלין אשר הטיבו להכיר ערך הגאון הגדול הזה" ומוסיף: "את הגאון הגדול הזה ידעתי מנעוריו, את שקידתו בתורה מידותיו התרומיות ויראתו הטהורה, והייתי מצטער על שבתו בעיר קטנה. עתה שמעתי כי נבחר לשבת בעיר ואם בישראל וישמח לבי".⁷¹ אולם לא איסתיעא מילתא, עדיין לא הגיעה השעה. על כס

68 במכתבים אשר הוא מחליף באותם שנים עם גיסו רבי יעקב זלמן ליכשיץ מבריסק נידונות הצעות רבנות וולקוביסק, סלוצק, חאסלביץ ופולוצק. (אוסף קלצקין הנ"ל).

69 מכתב ר' אברהם קלצקין לר' אליהו ג' בשבט תרמ"ח, במכתב גם מובעת פליאתו של "הרה"ג ר' דובער מליאדי" (נכד הצמח צדק) על "אשר לא מובא בשום מקום מספרך דברי אדמו"ר ז"ל". במכתב משנת תרמ"ז (קודם לגמר הדפסת ס' אבן הראשה) כותב רבי אברהם לרבי אליהו בזה הלשון: "ראיתי את הקונטרסים הנדפסים וכלתה נפשי בנעימות דבריו הנחמדים. ומהראוי היה להזכיר איזה מגדולי הדור יחיו בספרך. ואם כי חותנך הרב הגאון ז"ל השמיט שמות השואלים - באמת הקפידו עליו כמה וכמה. ודע לך אחי יקירי אשר כמו"כ הוא חפץ כ' אבינו הרה"ג יחי'. וגם אבקש עצה ותחבולה אשר יוזכר שם כ' אדמו"ר הגאון בעל צ"צ אשר הי' גאון אמיתי וחסיד ועניו, מהראוי להזכירו שיהיו שפתותיו דובכות. ובודאי יהי' לך לזכות כי רבינו נבג"מ ימליץ טוב בעדך. ואם רצונך נוטה לזה הודיענו נא ונשלח איזה ענין מדברי רבינו נבג"מ ותוכל להזכירו בשם רבינו ואין בזה תפיסה למתנגדים כי הלא תוכל להתנצל כי בציווי כ' אבינו הרה"ג יחי' עשית זאת ושערי תירוצים לא ננעלו". (אוסף קלצקין הנ"ל).

70 באוסף קלצקין הנ"ל נמצא מכתב פרנסי טיקטין (מלבד כתב הרבנות) בו הם מפצירים ברבי אליהו לבל יתאחר מלעלות על כס רבנות עירם. כן נמצא שם מכתב לרבי אליהו מאחיו רבי אברהם, עמו היה רגיל להתייעץ, ממנו משתמע כי לדעתו כדאית היתה רבנות טיקטין ("מענין רבנות טיקטין אשר הודיעני כ"א הגנ"י פרטיות הדברים, אם כי בכ"ז הי' טוב החילוף אך הכל במזל תליא, וכאשר ירומם ד' קרן הצלחת כבוד אחי הגנ"י קהילות גדולות יבקשו פניך"). מהמשכו של המכתב אנו למדים כי רבי אליהו התכוון לבקר באורשא (עיר בפ' מוהילוב) באותם ימים, ר' אברהם השמח לפוגשו ("יודיעני בהקדם עם זמן הכושר שנוכל להתראות פא"פ"), מקדים ליעצו עוד קודם לפגישתם "כי בהיותו באורשא אז אי אפשר אשר לא יהי' גם בקאפוסט הסמוכה לאורשא (אצל האדמו"ר בעל "מגן אבות" נכד הצ"צ), ובפרט כאשר שמעתי כמה פעמים שכ"ק הרה"ג דקאפוסט הוא דור"ש באהבה, ואם ימאן כ"א הגנ"י בזה הלא יזכית בבירור כי עוקר א"ע מעולם החסידות מכל וכל". ממכתב זה כקודמיו ניכר כי קשתה על רבי אברהם החסיד הנלהב, התרופפות זיקתו של רבי אליהו אחיו לחסידות חב"ד.

71 "חיבת הקדש" עמ' 133, על כתב רבנות אשר עומד היה להישלח אליו מלובלין ראה "אמרי שפר" סימו פג.

לובלין עלה הגאון רבי הלל ליב ליבשיץ אב"ד סובאלק ורבי אליהו נשאר בברעזי העיירה הקטנה.

בתרנ"ד מתכהן רבי אליהו במרימפול שבפלך סובאלק, על מקום הגאון רבי עזריאל ליב רקובסקי ("רבי ליבלי פלוצקער") בעל "שלמה משנתו", שנסתלק בראשיתה של אותה שנה. כאן מוציא הוא לאור את ספרו השני "אמרי שפר" (תרנ"ו) אף בו כראשון שו"ת וחידושים. בתרס"ז, והוא עדיין בעיר זו, יוצא לאור ספר דרשותיו "אבן פנה".⁷² בד בבד הוא מפרסם חוברת ברוסית "בענינים הנוגעים למצב אחב"י הרוחני".⁷³ אותה שנה הוא גם קורא לתקן תקנה למנוע "תקלות המסתובבות ממעשי קידושין שלא כנימוס וחוק" באומרו כי "בזמן הזה נחוצה ביותר התקנה הזאת, מצד שבהזמנים הקודמים לא היה כ"כ חשש תקלה ומכשול לפי שהיה כח ב"ד יפה לכופו לגרשה, משא"כ בזמננו". הוא קורא ל"צירוף גדולים וחכמי הזמן שיסכימו יחד, וטוב שיהא גם בהסכמת גדולי אה"ק, וכשתהא התקנה ע"פ הרבה חכמי ישראל יהא הדבר מפורסם ולא יבואו לידי תקלה". תקנה זו (הפקעה מדין הפקר ב"ד) תגדור לדעתו גם בעד "המכשול המסתובב מההתרשלות והשכחה למכור בהמה מבכרת לאינו יהודי שנכשלין באיסור עבודה ושחיטת בכור תם בחוץ ומסתובב מזה גם חילול השם כידוע". את קריאתו זו מער"ח מנ"א תרס"ז פירסם בכתב העת הווארשאי "קול יעקב"⁷⁴ שיצא לאור ע"י שלומי אמונים. בימי שבתו במרימפול החלו נקבצים אליו תלמידי חכמים מופלגי תורה להסתופף בצילו, כאן גם החל מתרחב חוג שואליו, רבנו יצחק אלחנן המשיב לאלפים הסתלק לבית עולמו (אדר תרנ"ו) ואט אט מריצים אליו שאלות מקצות הארץ⁷⁵ ועל דעתו נסמכים רבים.

בשנת תר"ע עולה רבנו אליהו קלצקין "נר ישראל"⁷⁶ על כס רבנות לובלין.⁷⁷ ידידו מנוער רבי חיים ברלין היושב כבר בירושלים כותב לו אותה שעה בחום ובהערצה: "שש אנכי על ברכת ה' שנתקיימה על העוסק בתורה לשמה... להיות מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים, לשבת על גפי מרומי קרת".⁷⁸ בתקופת כהונתו בעיר זו "הגדולה לאלקים שישבו בה רבותינו גאוני עולם עמודי ההוראה"⁷⁶ כבר היה ר' אליהו ל"האוטריטט והבר סמכא המשיב תשובות לאלפים לכל קהל הגולה בשאלות הכי חמורות בכל מקצועות התורה".⁷⁸ בשנת תרע"ד נקרא ר' אליהו להכריע עם "אחדים מגאוני התורה" בשאלה שנשאל זקן גאוני הדור רבינו דוד פרידמן מקרלין "מאת אחינו יראי ה' מעיר קריסטיאנא

72 יצא לאור בשנית בימי שבתו בירושלים בשנת תר"ץ.

73 ראה "אבן פנה" עמ' 178.

74 תרס"ז גל' יז-יח. ראה דבר אליהו סימן נ"ה.

75 ראה "דבר אליהו" סימן מ"ח מלייפציג שבגרמניה תרס"ה. סימן ס"ה מרוטרדם שבהולנד תרס"ו. סימן ס"ח מבערשד שבגרמניה תרס"ד. סימן ע"ד מירושלים עיה"ק תרס"ב.

76 ל' הגר"ח ברלין בברכתו לרבי אליהו להתמנותו בלובלין, (אוסף קלצקין הנ"ל). חיבת הקדש עמ' 134.

77 פרנסי מרימפול בראותם כי בדעתו לעבור ללובלין מיהו להוסיף על שכרו כדי שישאר בעירם, אולם רבי אליהו נשאר בדעתו.

78 "שערי ציון" ירושלים סיון תרצ"ב.